

Sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra
Sigurður Ingi Jóhannsson
Skúlagögu 4
150 Reykjavík

Reykjavík, 24. mars 2015.

Efni: Krafa Landssambands veiðifélaga að Eyjafirði og Ísafjarðardjúpi verði lokað fyrir eldi á norskum eldislaxi.

Um mitt ár 1988 skipaði þáverandi landbúnaðarráðherra nefnd til að setja reglur um dreifingu norskra laxastofna hér á landi. Nefndin skilaði álitni ásamt reglum í byrjun október 1988 sem stjórnvöld og allir hagsmunaaðilar samþykktu með undirritun sinni. Meginniðurstaðan var sú að eldi innfluttra laxastofna skyldi eingöngu heimilt í strandeldisstöðvum sem hefðu frárennsli beint í sjó. Óheimilt væri með öllu að ala norska eldislaxinn í sjókvíum við Ísland. Þannig var stefnt að því að ekki blandist erlent erfðaeftni úr norskum eldisstofnum í villta laxastofna hér á landi. Líkt og fram kemur kemur í álitni nefndarinnar var það grundvallaratriði í huga nefndarinnar „að koma í veg fyrir umhverfisspjöll, sem eru óafturkræf og ekki væri hægt að bæta. Því beri að gera allt sem hægt er til að koma í veg fyrir kynblöndum norsku eldstofnanna við villta laxastofna“.

Landssamband veiðifélaga lítur svo á að stjórnvöld hafi með þessu skuldbundið sig til þess að fylgja beri þessari grundvallarniðurstöðu nefndarinnar og grípa til viðeigandi ráðstafana til að koma í veg fyrir kynblöndun norskra eldisstofna við villta laxastofna. Landssamband veiðifélaga hefur nú falið lögmanni LV að skoða réttarstöðu veiðiréttareigenda á grundvelli fyrirbyggjandi samkomulags og leita eftir atvikum atbeina dómstóla í því sambandi.

Ljóst er að erfðablöndun getur valdið varanlegum og óafturkræfum breytingum á erfðasamsetningu íslenskra laxastofna og þar með spillt líffræðilegum og efnahagslegum verðmætum. Norski eldislaxinn er að erfðum mjög fjarskyldur íslenskum laxastofnum sem Erfðanefnd landbúnaðarins metur nú sem framandi stofn í íslenskri náttúru.

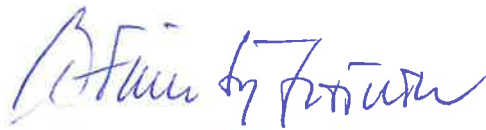
Vísast í þessu sambandi til þess að umhverfisslys hafa orðið þegar eldislaxar hafa sloppið úr sjókvíum við Ísland, nú síðast í Patreksfirði haustið 2013 og skilaði sá lax sér kynþroska úr hafi í miklum mæli s.l. haust.

Nú eru áform um að hefja sjókvíaeldi bæði í Ísafjarðardjúpi og Eyjafirði. Landssamband veiðifélaga telur að þau áform séu skýlaust brot á samkomulagi aðila frá árinu 1988. Skjókvíaeldi á norskum eldislaxi, á þeim svæðum sem um ræðir, mun skapa aukna hættu fyrir villta laxastofna vegna nálægðar við laxveiðiár.

Af þessu tilefni setur Landssamband Veiðifélaga fram þá kröfu, á grundvelli fyrirbyggjandi samkomulags, að sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra setji reglur um að Eyjafirði og Ísafjarðardjúpi verði lokað fyrir eldi á frjóum laxi af norskum uppruna samanber tillögu LV á meðfylgjandi korti.

Er þess óskað að ráðuneytið svari erindi þessu innan mánaðar frá dagsetningu bréfs þessa.

F.h. Landssambands veiðifélaga

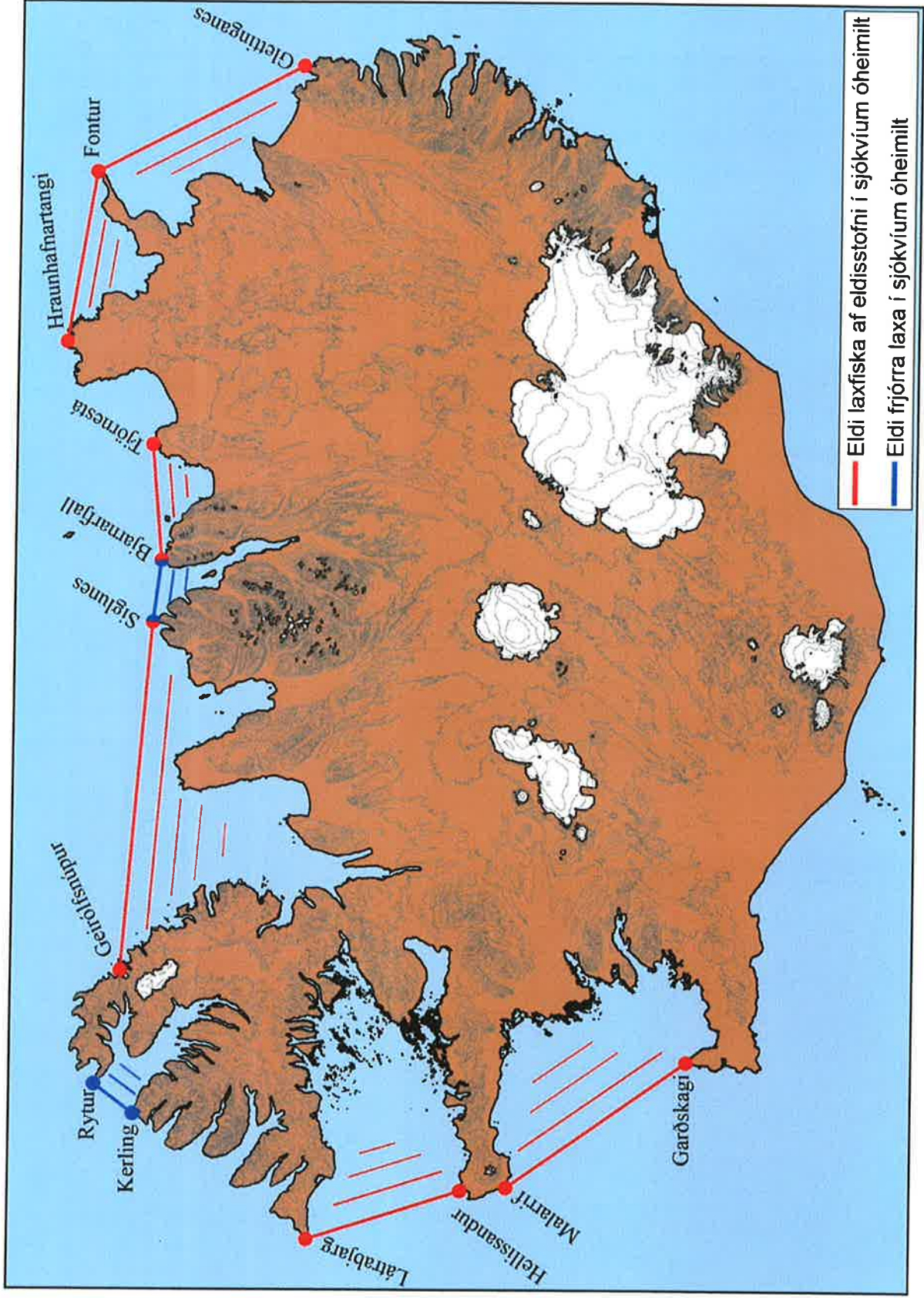

Óðinn Sigþórsson formaður LV

Meðfylgjandi:

- 1) *Kort LV lokun eldissvæða.*
- 2) *Skipunarbréf nefndar dags. 19. ágúst 1988.*
- 3) *Drög að reglum um dreifingu norskra laxastofna hér á landi dags. 22. október 1988.*
- 4) *Álit Erfðanefndar landbúnaðarins.*
- 5) *Greinargerð Veiðimálastofnunar.*

Krafa Landsambands veiðifélagi um afmörkun friðunasvæða fyrir eldi frjórra laxa.

NEFND UM DREIFINGU Á NORSKUM LAXASTOFNUM

22.okt.1988

Drög að reglum um dreifingu norskra laxastofna
hér á landi

1. Hrognum eða seiðum úr norskættuðum eldislaxi verði aðeins dreift í strandeldisstöðvar, sem hafa frárennsli beint í sjó og hljóta samþykki landbúnaðarráðuneytis til að taka við slíkum stofnum.
2. Stöðvar, sem fá norskættuð hrogn eða seiði, skuldbindi sig til að selja ekki eða setja seiði eða fullvaxinn lax frá stöðinni í ár og vötn, til hafbeitar eða eldis í sjókvíum meðan slíkir stofnar eru í stöðinni. Þær geta hinsvegar með samþykki ráðuneytis selt til annara strandeldisstöðva sem hafa frárennsli beint í sjó og verða þær þá að hlíta ákvæðum í samræmi við grein 1 og 2. Sala hrognna úr íslenskum stofnum frá þeim stöðvum, sem hafa norskan lax, getur eingöngu átt sér stað, ef kreisting hefur farið fram undir eftirliti dýralæknis, sem gefur út vottorð um uppruna hrognanna við sölu ásamt heilbrigðisvottorði. Sölubanni í samræmi við 2. grein er því aðeins aflétt að stöðin hafi hvorki hrogn né seiði af norsku kyni innan síns umráðasvæðis.
3. Landbúnaðarráðherra getur þó heimilað slíkri stöð afsetningu seiða af íslenskum uppruna til hafbeitar eða kvíaeldis, ef hún getur fært sönnur á að seiði af íslenskum og norskum uppruna hafi verið þannig aðskilin í eldi að blöndun seiða af norskum og íslenskum uppruna hafi verið útilokuð, svo og að fisksjúkdómanefnd samþykki flutning.
4. Leyfi landbúnaðarráðuneytis þarf til allra viðskipta með norskættuð hrogn, seiði og klakfisk. Strandeldisstöðvar þurfa því heimild ráðuneytisins til kaupa og sölu á norskum hrognum, seiðum eða fiski og þurfa að skrifa undir þær skuldbindingar, að seiði úr norskættuðum hrognum fari ekki í hafbeit, kvíaeldi eða annan rekstur þar sem hætta er á að þau geti blandast villtum laxastofnum.
5. Reglur þessar eru ekki afturvirkar og ISNO h.f., sem alið hefur norskan stofn í kvíum í Lóni í Kelduhverfi mun hafa áframhaldandi leyfi til þess rekstrar, enda er hér um verulega ferskvatnsblöndu að ræða og ISNO hefur fengið viðurkenningu fyrir öllu vatnasvæðinu sem

eldisstöð. Hinsvegar verður að gera þær kröfur að kviar á þessum stað séu sérlega rammgerðar og háðar reglubundnu eftirliti veiðimálastofnunar. ISNO skal einnig gert skylt að merkja a.m.k. 10.000 laxa af hverjum árgangi norskra seiða til að hægt sé að fylgjast með heimtu laxa sem sleppa út fyrir slysi.

6. Leggja skal fram fé úr ríkissjóði til að meta verðleika norskra stofna í seiða- og matfiskaeldi samanborið við álitlega íslenska stofna.

7. Vegna hættu á erfðablöndun íslenskra laxastofna, sökum aukinna umsvifa í fiskeldi hér á landi, skal fela Veiðimálastofnun að framkvæma eftirfarandi rannsóknaverkefni, sem greiðist úr ríkissjóði:

- a) Könnun á innbyrðis skyldleika íslenskra stofna og erfðafræðilega fjarlægð frá erlendum stofnum með rafdrætti eggjahvítuefna eða öðrum heppilegum aðferðum.
- b) Frystingu á sviljum laxahænga úr villtum laxastofnum í samvinnu við Rannsóknastofnun Landbúnaðarins eða nautakynbótastöðvar sem möguleika hafa á slíkri samvinnu.
- c) Hafin verði undirbúningur að markvissu kynbótastarfi með heppilega íslenska stofna til notkunar í strand- og sjókvíaelði.

8. Viðurlög við brotum á þessum reglum þurfa að vera veruleg, bæði sektir og hugsanlega svipting á starfsleyfi.

9. Reglur þessar skal endurskoða á sama tíma og reglugerð no. 401 um "flutning og sleppingar laxfiska og varnir gegn fisksjúkdómum og blöndun laxastofna", þ.e. fyrir 1. júlí 1990.

Greinargerð

Reglur þessar eru settar í samræmi við ákvæði í leyfi landbúnaðarráðuneytisins til þeirra eldisstöðva, sem flutt hafa inn laxahrogn af norskum stofnum en þar segir, að stöðvarnar skuldbindi sig til að selja öðrum íslenskum fiskeldisstöðvum ákveðið magn hroga eða seiða, eftir reglum sem landbúnaðarráðuneytið setji þegar fisksjúkdómanefnd mæli með því að dreifingarbanni sé aflétt.

Það eru fjölmargar ástæður fyrir því að ekki er æskilegt að dreifa norskum laxastofnum vítt og breitt um landið. Þær veigamestu eru sjúkdómalegs og erfðafræðilegs eðlis.

Fisksjúkdómar

Það yrði löng upptalning ef telja ætti upp öll þau tilfelli þar sem sjúkdómar hafa verið fluttir inn með lífrænum innflutningi. Nýleg dæmi í tengslum við fisksjúkdóma eru innflutningur á snýkjudyrrinu Gyrodactylus frá Svíþjóð til Noregs með laxaseiðum á síðasta áratug sem valdið hefur Norðmönnum verulegum búsifjum. Einnig má minnst á innflutning á IPN veirunni til Færeyja nú nýlega með hrognum frá norskri kynbótastöð.

Fisksjúkdómanefnd hefur fyrir sitt leyti ályktað að ekki sé ástæða til að halda norsku stofnunum hér á landi lengur í einangrun frá sjúkdómasjónarmiði. Þetta byggir á ákveðinni sýnatöku í viðkomandi fiski vegna vírussjúkdóma, sem samkvæmt tölfræðilegum útreikningi segir að mjög litlar líkur séu á smitsjúkdómum í fiskinum. Hinsvegar er ekki hægt að fullyrða þetta með 100% öryggi, sem raunar er það eina sem hægt er að setta sig við. Má til sannsvegar fara að viðkomandi stofnar kæmust seint eða aldrei í gagnið ef leita ætti eftir slíkum öryggismörkum.

Þó nokkuð sé slakað á sóttvarnarkröfum að því er fiskeldi viðkemur, er margt sem mælir með því að þessir stofnar séu í áframhaldandi einangrun frá villtum stofnum. Má þar benda á þær miklu varúðarráðstafanir, sem gerðar hafa verið í tengslum við innflutning á lífrænum efnivið vegna nautgripakynbóta og einangrun þessarra dýra í Hrísey. Meðan innfluttu laxastofnarnir hafa ekki sannað yfirburði í eldi hér á landi, er ekkert sem réttlætir minni varúðarráðstafanir. Takmörkun þessara stofna við strandeldi er því fyllilega réttlátanleg.

Erfðafræði

Ástæða er til að óttast, að framandi erfðaefni kynbættra norskra eldisstofna gæti valdið skaða á villtum stofnum hér á landi, einkum ef blöndunin væri í stórum stíl og stöðug. Eldi í sjókvíum hér við land hefur oft orðið fyrir miklum skakkaföllum þar sem nætur hafa rifnað vegna hinnar óblíðu veðráttu. Mikið af eldislaxi hefur sloppið og gengið í ferskvatn í nágrenni kvíanna. Sem dæmi má nefna að það hefur verið lauslega áætlað að um 200-300 eldislaxar úr kvíum hafi gengið í Laxeldisstöðina í Kollafirði sumarið 1988 og verulegt magn í veiðiár á Reykjavíkursvæðinu þar sem kvíaeldi er mest.

Af fyrgreindum ástæðum er mikil andstaða gegn dreifingu norskra stofna í sjókvíar, bæði frá veiðiréttareigendum, stangaveiðimönnum og ekki síst frá hafbeitarstöðvum, sem oft eru í nábýli við sjókvíar. Áhrif framandi stofna í hafbeitarstöðvum gætu verið mjög afdrifarík vegna takmarkaðs fjölda klakfiska og margra afkvæma hjá hverri hrygnu. Reikna má með að framandi stofnar hefðu mun rýrari heimtur heldur en heimastofninn og hvert prósentustig er mjög dýrmætt fyrir hafbeitarstöðina.

Rannsóknir

Norsku laxastofnarnir, sem hingað hafa verið fluttir hafa ekki verið bornir saman við íslenska stofna á vísindalegan máta. Eftirfarandi hefur þó komið fram í viðræðum við forsvarsmenn viðkomandi stöðva:

1. Norskir stofnar í Lóni í Kelduhverfi hafa sýnt nokkra yfirburði yfir íslenska stofna í vaxtarhraða á fyrsta ári í eldi. Íslenski stofninn, sem ættaður er upprunalega úr Laxá í Þingeyjar-sýslu, hefur hinsvegar haft yfirburði á síðara árinu í eldi, enda vel þekkt að laxar sem nálgast kynþroska taka verulegan vaxtarsprett. Stærð þessara stofna við slátrun hefur því oft verið sambærileg.

Kynþroskastærð norska stofnins er hinsvegar mun meiri. Kynþroski þess stofns á fyrsta ári við norðlenskar aðstæður hefur verið nær enginn, tiltölulega lítill á öðru ári, en mest á þriðja og fjórða ári að sögn framkvæmdastjóra.

Miðað við norskar upplýsingar um kynþroska kynbótalaxa er ekki hægt að reikna með sambærilegum kynþroskatölum við aðrar aðstæður. Þannig hefur verið bent á í nýlegri grein (Norsk Fiskeoppdrett maí 1988) að kynþroskaaldur á fyrsta ári sé allt frá engu í norður Noregi þar sem sjór er kaldur, upp í 30% í hlýja sjónum við suður Noreg sé miðað við sama stofninn. Breytileiki er einnig mikill milli einstaka kvía innan sömu stöðvar þó notaður sé sami stofn. Þó hægt sé að finna nokkurn mun milli norska stofnsins í Lóni og þess íslenska, sem ættaður er úr Laxá í Þing, virðist óhætt að fullyrða að sá stofn sé einn álitlegasti íslenski kvíaeldisstofninn.

2. Norskir stofnar hafa einnig verið fluttir inn til Íslandslax h.f. og eru þeir af öðrum uppruna en stofnarnir hjá ISNO. Því er ekki að leynd að talsmenn Íslandslax h.f. hafa fullyrt að norskir stofninn reynist mun betur en íslenskir stofnar, þó erfitt sé að fá um það marktækar skriflegar upplýsingar, ekki síst þar sem Íslandslax hafði ekki möguleika á að hafa íslenska og norska stofna af sömu stærð á sama tíma til að bera saman. Íslandslax h.f. er einnig með mjög óvenjulegar eldisaóstaður. Eldishiti er 6-7°C árið um kring, sem sennilega gæti tafið fyrir kynþroska miðað við sjókvíar þar sem hiti fer í 10-12°C yfir sumarmánuðina en niður undir 0° á veturnum.

Allar þessar upplýsingar ýta undir það að gerðar séu samanburðartilraunir með íslenska og norska stofna við mismunandi aðstaður og eldisferla. Hinsvegar þykir rétt að koma til móts við óskir þeirra strandeldisstöðva sem telja sig hafa hag af því að nota norska stofna, þó slíkt verði að vera háð ströngum skilyrðum. Mikilvæg rök fyrir því að leyfa eldi þessara stofna í strandeldi hér á landi eru þau, að þannig standa landstöðvarnar jafnfætis norskum samkeppnisaðilum að því er eldisfisk varðar og geta þannig unnið að einhverju leyti upp meiri fjármagnskostnað í uppbyggingu.

Í ljósi þessa verður að telja eðlilegt að eigendur strandeldisstöðva fái möguleika á að nýta norska stofna samhliða íslenskum, en leggja á sama tíma áherslu á að rannsaka markvísst muninn á eldiseiginleikum stofnanna.

3. Áður en lengra er haldið í dreifingu norskra stofna hér á landi er nauðsynlegt að staðfesta með vísindalegum tilraunum yfirburði þessara stofna umfram íslenska. Þetta ætti að vera forgangsverkefni í þeim strandeldisstöðvum sem hafa þessa stofna. Einnig þarf að hefja markvissar kynbætur á álitlegustu íslensku stofnunum.

4. Vegna hættu á erfðafræðilegum breytingum innan laxastofna vegna vaxandi blöndunar við eldisfisk er lagt til að hafin verði þegar í stað rannsókn á innbyrðis skyldleika íslenskra stofna og hversu frábrugðnir þeir eru innfluttum. Rafdráttur eggjahvítefna hefur verið notaður með allgóðum árangri í nágrannalöndunum og virðist í dag eina álitlega leiðin.

Þar sem fiskeldi heldur áfram að þróast meðan þessar rannsóknir fara fram er einnig nauðsynlegt að frysta svil úr nokkrum hængum í helstu laxveiðianum, þar sem blöndum vegna fiskeldis er veruleg. Þetta hefur verið gert með góðum árangri í Noregi og er reiknað með að ná megi fram helstu einkennum upprunalegu stofnanna með notkun slíkra svilja við frjóvgun, ef eldiseinkenni hafa náð yfirhöndinni. Eðlilegt þykir að hér sé um að ræða samvinnuverkefni Veiðimálastofnunar sem rannsóknaraðila í fiskrækt og Rannsóknastofnunar Landbúnaðarins sem vel þekkir til tækni við frystingu svilja og hefur aðstöðu í tilraunastöðvum til að geyma slík svil.

Um ákvæðin

Þau ákvæði sem hér eru sett fram gera ráð fyrir því að stöðvar sem hafa íslenska stofna og bæta við sig norskum hrognum geti ekki haldið þessum stofnum aðskildum í stöðinni og geti ýmist viljandi eða óviljandi blandað saman seiðahópunum. Engin leið er að greina slíkan fisk sundur og því hætt við að þessir framandi stofnar geti dreifst frá viðkomandi stöðvum vítt og breitt um landið, ef stöðvarnar fá að selja án takmarkana.

Gert er ráð fyrir að kaup á hrognum úr norskum klakfiskum séu háð leyfi landbúnaðarráðuneytis og stöðvar sem slíkt gera gangi fyrirfram að þeim skilmálum sem settir eru. Ekki þykir óhætt að leyfa stöðvum dreifingu til fiskræktar, hafbeitar og kvíaeldis, ef þær eru með norskættuð seiði í eldi, nema þær geti sýnt fram á það, að seiðin hafi verið höfð í sitt hvoru eldishúsinu eða fullkomlega aðskilin í eldinu. Ef norsk og íslensk seiði hafa verið innan sömu stöðvar þarf ófrávíkjanlega að leita eftir umsögn fisksjúkdóma- nefndar varðandi sölu eða flutnings á báðum seiðahópum.

Eftir veruleg skoðanaskipti komst nefndin að því að ekki væri fært að banna kvíaeldi á norskum laxi í Lóni í Kelduhverfi að svo komnu máli. Helstu röksemdir eru sem hér segir:

1. Reglur af þessu tagi eru sjaldnast afturvirkar fremur en reglugerðarákvæði og ISNO hefur haft norskun lax í kvíum í nærfellt 4 ár. Þó gæti Landbúnaðarráðherra stöðvað slíkt eldi, ef hægt væri að sýna fram á skaðsemi þess.
2. Eldið í Lóni fer að verulegu leyti fram í ferskvatni, innan svæðis sem fengið hefur samþykki sem eldisstöð.

3. Mikið ferskvatnsflæði veldur því að lax, sem sleppur út á viðkomandi stað, mun ganga þangað til baka, gagnstætt því sem gerist með lax í sjókvíum.
4. Áreiðanlegar upplýsingar benda til þess að norskættaði laxinn verði aðallega kynþroska eftir 3 ár í sjó í þessum landshluta. Hann mun því sennilega ganga mjög langt út í Atlantshafið og heimtast í mjög lágum prósentum.
5. Uppruni laxins ýtir undir það að heimtur verði lágur.
6. Fisksjúkdómafræðingar álíta nær útilokað að ókunnur sjúkdómur leynist í þessum laxi eftir 4 ár.
7. Seiði af þeim hrognum sem kreist eru á þessu hausti verða nýlega komin í kvíar þegar þessi reglugerð verður endurskoðuð.
8. Merkingar 10 þúsund gönguseiða af norskum stofnum sem sett verða í kvíar í Lóni munu svara spurningum sem enginn veit svar við.

Því virðist hægt að álykta að hætta nærliggjandi vatnasvæða af þessum stofnum sé í við minni en var fyrir 4 árum þegar stofnarnir komu fyrst inn á svæðið. Hinsvegar virðist ljóst að norskir stofnar koma til með að vera fyrirtækinu ljár í þúfu við frekari uppbyggingu á svæðinu, þar sem andstaða veiðiréttareigenda við notkun þeirra er veruleg. Því er æskilegt að ISNO endurmeti þýðingu þeirra fyrir reksturinn og nýti íslenska stofna eða norskættaðan geldstofn, ef mögulegt er.

Ef merkt eru 10 þúsund seiði úr hverjum norskættaðum seiðaárgangi, sem settur er í kvíar og leitað gaumgæfilega í nærliggjandi veiðiám að merkjum, er ljóst að hægt er að grípa inn í þennan rekstur áður en hann veldur meiri háttar skaða.

Nefndin hefur komist að samhljóða niðurstöðu um framanskráðar reglur og meðfylgjandi greinargerð.

Reykjavík 25. október 1988

f.h. Landssambands stangaveiðifélaga

f.h. landssambands veiðifélaga

Rafn Hafnfjörð nefndarform.

f.h. Bððvars Sigvaldasonar form.

f.h. Veiðimálastofnunar

f.h. Landsambands Fiskeld. og hafbst.

Árni Ísaksson, veiðimálastj.

Guðmundur G. Þórarinsson form.